

Socialförvaltningens omvärldsanalys 2026

Inledning

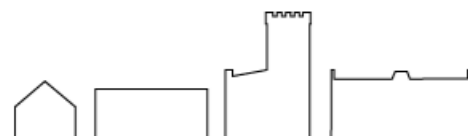
Denna analys har tagits fram av socialförvaltningens kvalitet- och utvecklingsavdelning för att belysa de utmaningar och möjligheter förvaltningen ser utifrån olika faktorer i omvärlden. Omvärldsanalysen ska bistå socialnämnden och socialförvaltningen i arbetet för kommande verksamhetsår och vara ett stöd i arbetet med framtagandet av verksamhetsplan och prioriteringar för verksamheten. I rapporten analyseras faktorer utifrån övergripande förutsättningar samt utifrån lokala förutsättningar i Danderyd.

Rapport

Datum: 2026-03-23

Socialförvaltningen

Avdelningen för kvalitet- och utveckling

Innehåll

Övergripande förutsättningar.....	4
1. En socialtjänst i förändring	4
<i>En ny socialtjänstlag</i>	<i>4</i>
<i>Förtroendet för socialtjänsten</i>	<i>5</i>
<i>Otillåten påverkan och välfärdsbrottslighet.....</i>	<i>6</i>
2. Ekonomi	9
3. Demografi och förändrade behov hos individer	11
<i>Den demografiska utvecklingen</i>	<i>11</i>
<i>Förändrade behov hos äldre.....</i>	<i>12</i>
<i>Förändrat behov hos personer med funktionsnedsättning</i>	<i>12</i>
<i>Den psykiska ohälsan hos barn och unga vuxna fortsätter öka</i>	<i>13</i>
<i>Skadligt bruk och beroende</i>	<i>14</i>
4. Digitalisering och innovation	18
<i>Digitalt utanförskap</i>	<i>18</i>
<i>Artificiell intelligens (AI)</i>	<i>18</i>
<i>Välfärdsteknik</i>	<i>20</i>
5. Ny lagstiftning	20
Lokala förutsättningar	27
6. Vad tycker Danderyds kommuninvånare om socialtjänsten?	27
<i>Nationella brukarundersökningen inom individ- och familjeomsorgen</i>	<i>27</i>
<i>Nationella brukarundersökningen inom äldreomsorg</i>	<i>28</i>
<i>Nationella brukarundersökningen inom funktionshinderomsorgen.....</i>	<i>29</i>
<i>Tillgänglighetsanalys inom Danderyds kommun.....</i>	<i>33</i>
<i>Sammanställning och analys av synpunkter, klagomål och lex Sarah 2025.....</i>	<i>34</i>
<i>Brukardialog för att synliggöra äldres behov om kommunikation och information från socialförvaltningen</i>	<i>36</i>

Övergripande förutsättningar

1. En socialtjänst i förändring

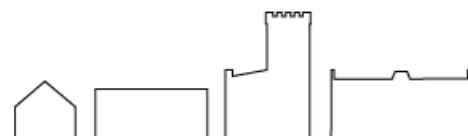
En ny socialtjänstlag

Den 1 juli 2025 trädde den nya socialtjänstlagen (2025:400) i kraft. Syftet med den nya lagen är att sänka tröskeln för att söka stöd och att invånarna ska få stöd och insatser i ett tidigt skede på ett snabbare och enklare sätt. Den nya lagen ställer krav på att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och med tidiga insatser, vara lätt tillgänglig, arbeta kunskapsbaserat och främja såväl jämlikhet som jämställdhet. I praktiken innebär det att socialförvaltningen i större utsträckning behöver finnas där Danderyds kommuninvånare finns och arbeta med att bygga förtroende, implementera förebyggande perspektiv och arbetssätt samt utveckla den systematiska uppföljningen. Den nya lagen innebär också att hela socialtjänsten omfattas av och ska arbeta i enlighet med den värdegrund som tidigare bara gällt äldreomsorg. Värdegrunden anger att socialtjänsten ska inriktas på att enskilda får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Arbetet med att ställa om kommer till en början att vara resurskrävande. Förvaltningen behöver utvärdera och anpassa arbetssätt och säkerställa att arbetet är organiserat på ett ändamålsenligt sätt. Förvaltningen behöver också följa upp att genomförda förändringar och anpassningar får avsedd effekt, och löpande justera verksamheten.

Det är väl belagt att förebyggande arbete och tidiga insatser kan bidra till att motverka sociala problem och minska risken för en mer komplex problembild. På sikt väntas den nya lagen därför leda till att behovet av myndighetsutövning minskar och tyngdpunkten kommer att ligga på att tidigt fånga upp enskilda och familjer som behöver extra stöd. Det är dock en utveckling som kommer att ske över tid. Om intentionerna i den nya lagen nås kan det innebära att kostnaderna på sikt kommer att minska. Under en övergångsperiod är det dock troligt att kostnaderna i stället kommer att öka och ekonomiska effekter av den nya lagen kommer troligast inte att synas under planeringsperioden 2027–2030.

Regeringen har förvisso aviserat årliga statsbidrag för arbetet med omställningen under perioden 2024–2028. Liksom för statsbidrag generellt gäller anvisningarna för hur statsbidraget får användas för ett år i taget, vilket gör det svårt att planera för långsiktiga insatser.

Förtroendet för socialtjänsten

Den intensiva desinformationskampanjen under 2021 och 2022 har mattats av men det innebär inte att spridningen av felaktiga uppgifter om socialtjänsten har upphört. Spridningen idag består av både medveten missinformation och om rena missuppfattningar och bristande kunskap. Myndigheten vård- och omsorgsanalys framhåller att bristande kunskap om socialtjänstens uppdrag och arbete hänger ihop med lågt förtroende. Myndigheten konstaterar också att endast 12 procent anser sig ha tillräcklig kunskap om hur socialtjänsten fungerar. Lägst förtroende har personer som får information om socialtjänsten från personer i sin närhet och/eller från sociala medier.¹

För att minska motståndet mot att söka hjälp och rädslan för socialtjänsten krävs därför ett aktivt och systematiskt arbete med att sprida information och kunskap. För att ha förutsättningar för att nå ut till kommuninvånarna är socialnämnden beroende av samverkan med andra nämnder, förvaltningar och aktörer som medborgarna har förtroende för. Här spelar inte minst samarbetet med civilsamhällets organisationer, trossamfund och lokala nätverk en viktig roll.

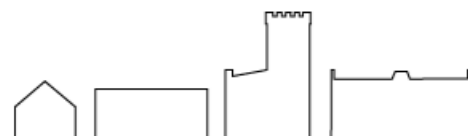
Den bild som förmedlas av socialtjänsten av media och i sociala medier påverkar inte bara hur privatpersoner ser på socialtjänsten utan även hur professionella uppfattar socialtjänsten. Missuppfattningar, okunskap och bristande förtroende bland professionella kan leda till felaktiga förväntningar på vad socialtjänsten kan och får göra och frustration när socialtjänsten inte ingriper, att man oavsiktligt lämnar felaktig information om socialtjänsten eller väljer att avstå från att anmäla oro för barn.²

En allvarlig konsekvens av det låga förtroendet för socialtjänsten bland både enskilda och professionella är att människor inte vågar vända sig till eller berätta om sin problematik för socialtjänsten och att socialtjänsten inte får kännedom om människor som behöver stöd och att de därför far illa. I en undersökning uppger nästan hälften att de troligtvis skulle avstå från att vända sig till socialtjänsten trots att de hade behov av stöd. Samma undersökning visar dock också att den som redan haft kontakt med socialtjänsten är mer benägen att söka stöd igen, under förutsättningen att kontakten har upplevts som positiv.³

¹ Väl förtrogen? Befolkningens förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer, rapport 2024:2, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, 2024.

² Bris (2023). Se mig – rätten till stöd tidigt i livet. Bris rapport 2023:2.

³ Väl förtrogen? Befolkningens förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer, rapport 2024:2, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, 2024.

Det låga förtroendet för och den negativa bilden av socialtjänsten har också fått konsekvenser för socialtjänstens medarbetare, som fått svårare arbetsförhållanden och sämre förutsättningar för att utföra sitt arbete. Många medarbetare inom socialtjänst och vård- och omsorg uppger att både arbetsmiljön och den psykiska hälsan påverkas negativt av desinformationskampanjen och dess efterdyningar.⁴ I förlängningen finns därför en betydande risk för att socialtjänstens kompetensförsörjning försvåras ytterligare.

Otillåten påverkan och välfärdsbrottslighet

Såväl otillåten påverkan som välfärdsbrottslighet ökar. Otillåten påverkan syftar till att påverka det politiska beslutsfattandet, yttrandefriheten, rättsprocessen eller myndighetsutövning medan välfärdsbrottslighet innebär att offentliga resurser och skattemedel felaktigt beviljas och betalas ut till personer och verksamheter som de inte är avsedda för. Otillåten påverkan av medarbetare inom offentlig förvaltning, i politiska organ och inom det privata näringslivet bedöms vara en av de allvarligaste delarna i hotbilden från den organiserade brottsligheten⁵.

Kommunanställda och folkvalda i kommuner utsätts framför allt för otillåten påverkan från kriminella grupperingar eller personer som har kopplingar till sådana⁶ och myndighetsutövande verksamheter som socialtjänst och skola är särskilt utsatta för otillåten påverkan⁷. Det är dock viktigt att uppmärksamma att otillåten påverkan inte bara kommer från personer utanför organisationen, i en offentlig verksamhet kan den även komma från kollegor, chefer eller politiker. I en undersökning i Göteborgs stad framkom till exempel att en majoritet av de medarbetare inom socialförvaltningen som har ändrat ett beslut till följd av otillåten påverkan har gjort det efter påtryckningar från kollegor och chefer.⁸

Otillåten påverkan kan syfta till att påverka individbeslut avseende till exempel ekonomiskt bistånd eller omhändertagande av barn eller verksamhetsbeslut avseende till exempel föreningsbidrag eller tillstånd. Den kan också vara ideologiskt motiverad eller avse påverkan i lokalsamhället när till exempel ett kriminellt nätverk försöker stärka sin makt i ett område. Faktorer som ökar risken att utsättas för otillåten påverkan är till exempel kort erfarenhet i yrket, ensamarbete eller närhet till den som försöker påverka. Om medarbetare eller politiker låter sig påverkas finns risk för att kriminella grupperingar får inflytande över till exempel

⁴ Vision (2023b)

⁵ Polismyndighetens årsredovisning 2025

⁶ Brå (2025b)

⁷ Sveriges Kommuner och Regioner (2022)

⁸ Johansson, T. & Sjöberg, A. (2024)

beslutsprocesser och kommunala verksamheter, något som i förlängningen kan leda till att förtroendet för rättssystemet urholkas och att demokratin luckras upp.⁹

Välfärdsbrottslighet finns inom alla områden där det finns möjlighet att göra vinst för egen del eller för en organisation. Uppskattningsvis berodde omkring två procent av utbetalningarna från välfärdssystemen nationellt under 2022 på brott och oegentligheter.¹⁰

Välfärdsbrott utgörs oftast av enskilda personers fusk men bedrivs också i allt större utsträckning genom företag eller föreningar.¹¹ Ekonomisk brottslighet blir också ett allt viktigare inslag i den organiserade brottsligheten. Som nämnts i avsnittet om kriminella nätverk finns det även en stor överlappning mellan organiserad ekonomisk brottslighet och kriminella nätverk.¹² Brottsuppläggen har därtill blivit mer avancerade och därmed svårare att upptäcka.¹³

Välfärdsbrottslighet riskerar att underminera välfärdssystemen på flera sätt, till exempel genom att ekonomiska resurser missbrukas, medarbetare utsätts för otillåten påverkan och att förtroendet för det demokratiska systemet och dess representanter undergrävs. Tidigare har den organiserade ekonomiska brottsligheten främst drabbat staten men nu riktas den även mot kommuners och regioners utbetalningssystem, till exempel HVB-hem, skyddade boenden och familjehem.¹⁴ Kommuner bedöms vara särskilt sårbara på grund av att stora välfärdsresurser fördelas på kommunal nivå, såväl till individer som till företag, föreningar och andra verksamheter. Sårbarheten beror bland annat på reformer som gjort det möjligt för privata aktörer inom välfärdsområdet, svag kommunal revision och att tjänstepersoner och politiker har stort handlingsutrymme.¹⁵

Flera av socialförvaltningens verksamheter hanterar utbetalningar - till enskilda individer, uppdragstagare, företag och föreningar - och är därför i riskzon för att utsättas för ekonomisk brottslighet. Inom verksamheten för ekonomiskt bistånd finns strukturer och rutiner för att förebygga och upptäcka felaktiga utbetalningar och främja korrekta utbetalningar. Majoriteten av de tjänster som nämnden köper externt köps av upphandlade leverantörer. Vid en upphandling görs en grundlig genomgång av inlämnade anbud vilket ökar möjligheten att

⁹ Brå (2025b)

¹⁰ Ekonomistyrningsverket (2023)

¹¹ Sveriges Kommuner och Regioner (2021)

¹² Polismyndigheten (2022)

¹³ Polismyndigheten (2023b)

¹⁴ Polismyndigheten (2023b)

¹⁵ Gunnarsson, C. (2023)

upptäcka oegentligheter och oseriösa aktörer och undvika att teckna avtal med dem. Men både uteslutning vid upphandling och kontroller/uppföljning av privata utförare är förknippat med utmaningar, till exempel är kraven för uteslutning av en utförare på grund av olämplighet eller brottslighet högt ställda.¹⁶

Det finns också en risk för att någon inom organisationen begår oegentligheter antingen på eget initiativ eller efter otillåten påverkan från någon utanför organisationen. Kriminella aktörer kan få tillgång till sekretessbelagda uppgifter, få gynnande beslut på felaktiga grunder eller förhindra att oönskade beslut fattas genom att knyta till sig personer som genom anställning eller uppdrag har tillgång till informationen eller möjlighet att påverka beslutsfattandet. Systematiska kontroller, kunskapshöjande insatser, begränsning av åtkomst till uppgifter/lokaler och ensamarbete kan förebygga risken för skador orsakade av möjliggörare.¹⁷ Utökade möjligheter att begära utdrag ur misstanke- och belastningsregistren vid anställningar inom fler befattningar, liksom regelbundna kontroller av samtliga medarbetare, skulle öka möjligheterna att förebygga att medarbetare och chefer som inte är lämpliga för sina uppdrag arbetar i förvaltningen.

¹⁶ Brå (2022), sid. 48

¹⁷ Brå (2024b)

2. Ekonomi

Enligt kommunallagen ska kommuner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och besluta om riktlinjer för det. En budget i balans ska upprättas varje år och eventuella underskott ska återställas inom tre år. Fullmäktige i varje kommun ska fatta beslut om budget och fastställa skattesats för nästkommande år senast i november, med undantag för valår. Många kommuner använder våren året innan aktuellt budgetår till utvärdering, planering och budgetberedning samt politiska prioriteringar. Ramar för budget fastställs ofta i juni. För kommuner innebär sena besked i statens budget, tillsammans med avsaknaden av en systematisk och transparent värdesäkring, att planeringen av nästa års budget och den långsiktiga planeringen försvåras.

Kommunernas socialtjänstverksamhet har i många år haft stora ekonomiska svårigheter. När fackförbundet Vision frågade Sveriges socialchefer hur lätt eller svårt det är att, inom givna budgetramar, ge de insatser som de bedömer att individen har behov av och rätt till enligt gällande lagar och regler svarade närmare åtta av tio socialchefer (78 procent) att detta är mycket eller ganska svårt.¹⁸

Av Ekonomirapporten från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) från maj 2025 framgår det att de största kommunala budgetunderskotten finns inom socialtjänsten. SKR menar att höga kostnader för bemanning förklarar stora delar av underskotten inom äldreomsorgen, medan höga kostnader för placeringar av framför allt barn och unga förklarar underskotten inom individ- och familjeomsorgen.¹⁹

För de flesta kommuner handlar de demografiska utmaningarna inte längre om att möta ett växande uppdrag, utan om att anpassa verksamheterna till ett förändrat behov.

De vanligaste åtgärderna för att säkerställa en budget i balans inom landets socialtjänster är effektivisering av arbetsprocesserna (85 procent), därefter att ha ökat användningen av välfärdsteknik och digitala lösningar (71 procent), utvecklat det förebyggande arbetet (66 procent) och ökat samverkan med andra aktörer (65 procent). 43 procent har investerat i arbetsmiljön och 36 procent har avvecklat eller minskat verksamheter som inte är

¹⁸ Vision: Socialchefsrapporten 2025 En omställning med förhinder.

¹⁹ SKR (2025): Ekonomirapporten maj 2025

obligatoriska enligt lag. Vidare har 35 procent dragit ner på personal och 34 procent har gjort mer restriktiva bedömningar och beslut om insatser.²⁰

Hypotesen är att Sveriges kommuner framöver behöver ställa om då färre antal arbetsföra ska ta hand om fler antal personer som behöver stöd. Det är därför av största vikt att kommunerna riktar sina resurser på ett effektivt och ändamålsenligt sätt samt att alternativa arbetssätt som exempelvis digitalisering utreds.

Statsbidragen är en avgörande del av välfärdens finansiering. Staten använder statsbidragen för att skapa likvärdiga förutsättningar och för att styra och stödja utvecklingen av kommuner och regioners verksamheter. Generella statsbidrag fördelas via utjämnningssystemet och används framför allt för att finansiera inkomstutjämnningen, som i hög grad ger kommuner och regioner möjlighet att finansiera en jämlik välfärd. Vid lågkonjunkturer eller kriser har staten historiskt förstärkt de generella statsbidragen, ofta tillfälligt. Riktade statsbidrag används för att styra verksamheten, ibland på en detaljerad nivå, inom framför allt hälso- och sjukvård, skola och omsorg. Varken generella eller riktade statsbidrag värdesäkras med pris- och löneökningar eller förändringar i befolkningens storlek och sammansättning. Det innebär att bidragen succesivt urholkas av pris- och löneökningar samt när de demografiska behoven ökar. Detta skapar betydande utmaningar för sektorn och understryker behovet av förståelse och samsyn kring statsbidragens utveckling och utformning.

²⁰ Vision: Socialchefsrapporten 2025 En omställning med förhinder.

3. Demografi och förändrade behov hos individer

Den demografiska utvecklingen

Från 2026 och framåt bedöms antalet barn i förskole- och grundskoleålder utvecklas försiktigt. SCB:s nationella prognoser visar att barnafödandet i Sverige har varit historiskt lågt under mitten av 2020-talet, vilket påverkar inflödet till de yngsta åldersgrupperna.

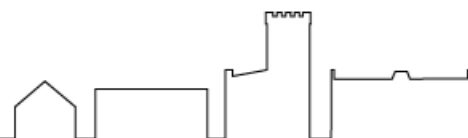
För Danderyd innebär det att antalet barn 0–5 år och därefter 6–15 år inte väntas öka kraftigt under de första prognosåren, utan snarare förändras svagt beroende på flyttnetto. Eventuella variationer beror därför mer på inflyttning av barnfamiljer än på ökade födelsetal. Enligt rapporter föddes 210 barn i kommunen 2025, år 2040 kommer födelsetalet vara 238, vilket är en svag ökning.

I kommunen kommer även försörjningsbördan att öka. Detta innebär att färre personer i arbetsför ålder ska försörja fler utanför arbetsför ålder. När försörjningsbördan ökar innebär det att kommunen får fler invånare som behöver service och omsorg, samtidigt som andelen som arbetar och bidrar till skatteunderlaget minskar. För kommunen betyder det växande behov inom framför allt äldreomsorg och socialt stöd. Det kan innebära utmaningar inom kompetensförsörjning och högre kostnadstryck. Samtidigt ökar utmaningen att finansiera verksamheten eftersom färre invånare arbetar. Det leder sammantaget till att kommunen måste göra mer med begränsade resurser, vilket ställer krav på effektiviseringar, digitalisering och strategisk planering för att klara välfärdsuppdraget.

SCB:s framskrivningar visar en tydlig ökning av äldre åldersgrupper. Antalet personer 65 år och äldre ökar successivt efter 2026, och ökningen är särskilt markant i gruppen 80 år och äldre. Detta beror på att stora födelsekullar från 1940-talet och början av 1950-talet når hög ålder under perioden, samtidigt som medellivslängden förblir hög. Gruppen 80+ är enligt prognoserna den som växer snabbast fram mot mitten av 2030-talet.²¹

Sammanfattningsvis visar SCB:s prognoser att Danderyd från 2026 och framåt får en relativt stabil total folkmängd. Fram till 2040 prognostiseras ökningen till 395 personer. Barnantalet utvecklas försiktigt, medan ökningen av de allra äldsta är den mest påtagliga demografiska förändringen.

²¹ SCB, 2026

Förändrade behov hos äldre

Befolkningens samlade behov av äldreomsorg växer när vi blir fler och lever allt längre. Som en följd av befolkningsutvecklingen att andelen äldre ökar, uppskattas även antalet personer med demens öka. Enligt Socialstyrelsens uppskattades ca 150 000 personer ha demenssjukdom 2019. Prognosen är att antalet stiger till 180 000 personer år 2030.²² Det finns dock inget som tyder på att risken att insjukna i demenssjukdom har ökat under senare år utan forskningen tyder, enligt Socialstyrelsen, snarare på att antalet nya fall är lägre än vad man tidigare beräknat.

När medellivslängden stiger ökar även förekomsten av kroniska sjukdomar i befolkningen. Mer än varannan i åldersgruppen 65–74 år har minst två kroniska sjukdomar och bland personer över 85 år är andelen drygt 80 procent.²³ Sett ur befolkningens perspektiv har de medicinska framstegen medfört att många kroniska sjukdomar blivit mindre problematiska att leva med.²⁴ Det kan innebära att befolkningens behov av äldreomsorg inträffar under en kortare tids period i högre åldrar än i dag, samtidigt kan den åldrande individen behöva sjukvård under en längre tidsperiod.

För äldreomsorgen är utmaningen ett ökat behov som kommer när befolkningen blir äldre, vilket betyder att ekonomiska resurser behöver frigöras i form av effektiviseringar, för att inte skatter och avgifter ska behöva öka. Dessutom finns ett behov av mer personal om inte arbetssätten effektiviseras i relativt stor utsträckning.²⁵ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys betonar vikten av att arbeta mer med förebyggande och hälsofrämjande insatser, för att i förlängningen använda resurserna effektivare än i dag.

Förändrat behov hos personer med funktionsnedsättning

Det kan konstateras att stödet enligt LSS efter ett par års sjuknande andel ökade något under 2024.²⁶ Trenden ser dock olika ut för olika insatser. Den totala ökningen är nästan uteslutande kopplat till en fortsatt ökning av daglig verksamhet. Boendeinsatserna, som tidigare varit ökande, bröt en stigande trend under 2021–2023, likaså personlig assistans som

²² Socialstyrelsens publikation "Underlag för en utvecklad nationell demensstrategi"

²³ SOU 2018:39

²⁴ Lindgren 2016

²⁵ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, 2024, Rapport 2024:1, Redo för framtiden? Analys av hur det offentliga åtagandet i hälso- och sjukvården och äldre- omsorgen kan utvecklas till år 2040

²⁶ Socialstyrelsens sammanställning "insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning -lägesrapport 2025"

fram till dess hade en stigande trend. Boendeinsatser för såväl vuxna som för barn har varit avtagande sedan 2021.

I Socialstyrelsens lägesrapport lyfter myndigheten även upp LSS-målgruppens utveckling över tid. Personer som tillhör personkrets 1 och har insatser enligt LSS har tydligt ökat över tid, och är också den som utgör den absoluta majoriteten av alla som får insatser. Personkrets 2 med insatser har legat stabilt i andel av befolkningen över tid, och personkrets 3 har en avtagande trend. Även om LSS personkrets 1 (utvecklingsstörning, autism eller liknande tillstånd) är snäv, syns det nu fler med framför allt autism (ibland utan medföljande intellektuell funktionsnedsättning) som har omfattande stödbehov och söker sig till kommunens omsorger. Detta ställer krav på ny kompetens hos medarbetarna som har sin anställning i boendena och kan också leda till att nya typer av boenden efterfrågas, kanske mindre enheter eller boenden med högre grad av struktur och förutsägbarhet. Samtidigt finns en tendens att samsjuklighet och dubbeldiagnoser blir vanligare i statistiken. Många brukare har inte en funktionsnedsättning, utan kombinationer, till exempel både autism och psykiatrisk diagnos, eller intellektuell funktionsnedsättning tillsammans med missbruksproblematik. Dessa komplexa behov kan vara svåra att möta inom ramen för traditionella LSS-gruppbostäder, och kräver ofta speciallösningar eller tät samverkan med hälso- och sjukvård. Kommunen får då försöka hitta eller skapa sådana platser, ofta i dialog med regionens psykiatri eller i externa enheter. En annan påtaglig förändring är att LSS-målgruppen åldras. Tack vare bättre vård och levnadsförhållanden lever personer med omfattande funktionsnedsättningar längre än förr. Det betyder att det idag finns fler personer i 50–70-årsåldern med till exempel utvecklingsstörning som bor i gruppboendestäder. Med högre ålder följer åldersrelaterade sjukdomar, som demens eller somatiska sjukdomar, även i denna grupp. Kommunen kan därmed stå inför att vissa LSS-boenden börjar likna äldreboenden i vårdtyngd, något de kanske inte är utformade för.

Den psykiska ohälsan hos barn och unga vuxna fortsätter öka

Den psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat kontinuerligt under i stort sett hela 2000-talet, med ett fåtal kortare trendbrott. Andelen barn och unga vuxna som känner ångslan, oro eller ångest har ökat betydligt från 2004 till 2024. Andelen som känner svår ångslan, oro och ångest har fördubblats under perioden och är betydligt högre bland flickor/unga kvinnor än bland pojkar/unga män (23,5 procent respektive 9,5procent).²⁷ Flickor och unga kvinnor

²⁷ Folkhälsomyndigheten: Folkhälsodata

uppges också i större utsträckning än pojkar och unga män att de har stressrelaterade problem²⁸ varje dag eller flera gånger i veckan.²⁹

På motsvarande sätt har andelen barn och unga som uppges att de har gott psykiskt välbefinnande minskat från 81 procent år 2020 till 78 procent 2024 och andelen som uppges att de upplever allvarlig psykisk påfrestning ökat. Flickor och unga kvinnor mår sämre än pojkar och unga män; medan andelen pojkar/unga män som upplever gott välbefinnande uppgår till 83 procent är det bara 72,5 procent bland flickor/unga kvinnor som gör det.³⁰ Forskning visar att flickor och unga kvinnors högre grad av psykisk ohälsa beror på en kombination av psykologiska, sociala, biologiska och skolrelaterade.

Den självrapporterade psykiska hälsan återspeglas i det växande antalet barn och unga som får vård för psykisk ohälsa, till exempel har andelen barn och unga som fått en ADHD-diagnos ökat med nästan 50 procent mellan 2019 och 2023³¹ och diagnosen depression från 4,5 till 5,2 procent mellan 2018 och 2024.³²

Den psykiska ohälsan är ännu mer utbredd bland barn och unga i samhällsvården. Psykisk ohälsa är överrepresenterad bland placerade barn och unga – fyra gånger vanligare än hos andra barn och unga. Den vanligaste diagnosen bland pojkar/unga män är ADHD medan ångestsyndrom och ADHD är vanligast och hos flickor/unga kvinnor.³³ Bland barn och unga som är placerade hos SiS har en stor majoritet minst en psykiatrisk diagnos. Lägst är förekomsten hos män 18–20 år (71 procent) och högst bland kvinnor i samma ålder (95 procent).

Skadligt bruk och beroende

Historiskt har det funnits ett moraliserande perspektiv kring skadligt bruk och beroende där det setts som personens eget val och ansvar. Idag vet vi att beroende är ett behandlingsbart tillstånd och skadligt bruk och beroende är båda psykiatriska diagnoser. Samsjukligheten mellan psykiatriska diagnoser och skadligt bruk eller beroende är dessutom vanligt förekommande. Många av de personer som vårdas för skadligt bruk eller beroende har också vårdats för ett annat psykiatriskt tillstånd. De två tillstånden kan dessutom påverka varandra –

²⁸ Haft ont i magen, huvudvärk, svårt att somna, sovitt dåligt på natten, känt sig stressade och/eller varit trött under dagen varje dag eller flera gånger i veckan de senaste sex månaderna.

²⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2025)

³⁰ Folkhälsomyndigheten: Folkhälsodata

³¹ Socialstyrelsen (2025a)

³² Folkhälsomyndigheten: Folkhälsodata

³³ Socialstyrelsen (2025b)

psykisk ohälsa kan leda till att personer utvecklar ett skadligt bruk eller beroende, och vice versa. Personer med psykiatriska tillstånd och skadligt bruk eller beroende är också en högriskgrupp för suicid.

Nationell samverkan för psykisk hälsa redogör i sin rapport för 2025, som fokuserar på livsvillkoren och situationen för personer med skadligt bruk eller beroende och deras anhöriga, att skadligt bruk eller beroende leder ofta till stora konsekvenser för den enskilda inom en rad områden. Allra störst konsekvenser upplevs för den psykiska och fysiska hälsan, samt för den ekonomiska situationen. De personer som har ett aktivt skadligt bruk eller beroende upplever större konsekvenser, men resultaten visar att ett tidigare skadligt bruk eller beroende ofta ger fortsatta konsekvenser långt efteråt. Vidare visar rapporten att den som fått stöd för ett skadligt bruk eller beroende i hög grad upplever att det brister i utbudet av olika behandlingar, möjligheten till fortsatt stöd och vård efter avslutad behandling och möjligheten att kunna påverka vård eller stöd efter avslutad behandling. Fortsatt stöd efter avslutad behandling kan vara särskilt viktigt då resultaten i övrigt illustrerar att konsekvenserna av ett tidigare beroende är påtagliga, särskilt när det gäller psykisk- och fysisk hälsa.³⁴

Nationell samverkan för psykisk hälsa tydliggör att det för gruppen som lever med ett aktivt skadligt bruk eller beroende är särskilt betydelsefullt med ett stöd som är lätt att hitta, lätt att få tillgång till och som ställer få krav på prestationer. Det brukar kallas för lågröskelverksamhet och innebär att vård och stöd sänker olika krav och barriärer mot att söka och få vård och stöd. För personer i gruppen kan det innebära att det är enkelt att söka och få stöd när individen känner sig motiverad, eftersom det kan vara väldigt avgörande för utfallet. Det kan till exempel innebära verksamheter som arbetar aktivt med bemötande utifrån ett antistigma-perspektiv, som har generösa öppettider, som inte kräver remiss och som har begränsade krav på drogfrihet. Sammantaget utpekas vikten av att tidiga signaler fångas upp, att insatser sätts in snabbt, att bakomliggande orsaker till beroendeproblematik utreds och att enskilda individers behov identifieras. Vidare påtalas att det finns behov av en psykiatrisk vård som har kapacitet och kompetens att ge vård till personer som lever med psykisk ohälsa samtidigt som de har en beroendeproblematik.

På lång sikt behöver samhället skapa bättre förutsättningar för att människor inte ska behöva utveckla skadliga bruk eller beroenden. Skyddsfaktorer för att personer inte ska utveckla ett skadligt bruk eller beroende kan till exempel handla om att säkra att personer har trygga uppväxt villkor, en fungerande skolgång, goda relationer till familj och vänner samt att

³⁴ Nationell samverkan för psykisk hälsa, NSPH-rapporten 2025, ”jag är så mycket mer än det här”.

erbjuda tidiga insatser vid förekomst av psykisk ohälsa eller vid ett riskbruk eller beteende. Förebyggande insatser för att minska risken för skadligt bruk eller beroende kan därför handla om att exempelvis erbjuda stöd i skolan och i ungas fritid, föräldrastöd och information om beroenderelaterade frågor som vänder sig till anhöriga samt att erbjuda en adekvat och fungerande psykiatrisk vård och annat stöd vid psykisk ohälsa. Men det kan även handla om att motverka stigma, att säkerställa att människor får tillgång till en meningsfull vardag, bättre ekonomiska förutsättningar, sysselsättning samt trygga boendeförhållanden.

Flera statliga utredningar har de senaste åren haft i uppdrag att utreda och lämna förslag för att förbättra för personer som lever med ett skadligt bruk eller beroende och deras anhöriga. Ett sådant exempel är samsjuklighetsutredningen som i korthet innebär ett förslag om att ansvaret för vård för skadligt bruk och beroende samlas hos regionen och att behandling ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Kommunens ansvar för målgruppen begränsas till att omfatta socialt stöd i vardagen, till exempel i form av boende, sysselsättning och hjälp att utveckla egna resurser, förebyggande arbete samt stöd till anhöriga.³⁵

Våld i nära relation

Att människor utsätts för olika former av våld av en nuvarande eller tidigare partner är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar stort mänskligt lidande. Det drabbar ofta inte bara den utsatta personen själv, utan även barn och andra närstående. Många händelser polisanmäls inte heller. Det kan i sin tur innebära en förminskad möjlighet till stöd och hjälp eftersom en polisanmälan kan betraktas vara ett sätt att synliggöra utsattheten och möjlighet till åtgärder mot fortsatt utsatthet.

År 2016 antogs den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som gäller för perioden 2017–2026. Enligt en rapport framtagen av Jämställdhetsmyndigheten³⁶ framgår det att den nationella strategin inneburit en ökad prioritering och ett mer aktivt arbete med frågorna om våld i nära relation hos ansvariga myndigheter. Av rapporten framgår det att det förebyggande arbetet har utvecklats, fler samhällssektorer har utvecklat ett arbete för att upptäcka våld, kunskapsproduktionen inom området har vuxit och fler yrkesgrupper får grundläggande kunskaper om våld i sin grundutbildning. Samtidigt är tillgången till skydd, stöd och vård av god kvalitet för

³⁵ SOU (2021:93) samt SOU (2023:5)

³⁶ Jämställdhetsmyndigheten, Rapport 2025:21, fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

våldsutsatta kvinnor och barn ojämn och otillräcklig över landet. Personuppkläringen är fortsatt låg för brott som rör mäns våld mot kvinnor.

Kommunerna beskriver utmaningar med en proaktiv ansats inom det våldsförebyggande området. Trots att det till viss del finns övergripande inriktningsbeslut i kommunerna som stödjer ett mer proaktivt arbete, visar uppföljningen att det i praktiken ofta enbart är socialtjänsten som arbetar med frågan om mäns våld mot kvinnor – och de arbetar främst med akuta insatser, riktade direkt till våldsutsatta och våldsutövare.

Den nya socialtjänstlagen, som trädde i kraft i juli 2025, syftar bland annat till att göra socialtjänsten mer förebyggande. I de länsdialoger som de regionala stödstrukturerna (RSS) arrangerat har många kommuner angett samverkan som en nyckel till ett mer proaktivt arbete.³⁷ För ökad måluppfyllelse i det förebyggande arbetet ser Jämställdhetsmyndigheten behov av ökade satsningar på ett universellt våldsförebyggande arbete, det vill säga ett arbete som är inriktat på att förebygga våld innan det uppstår. Ett sådant arbete behöver bedrivas på flera arenor samtidigt, såsom i olika skolverksamheter, ungdomsmottagningar, fält- och fritidsverksamhet, föräldraskapsstöd, samhällsorientering, samhällsplanering, idrottsföreningar och annat föreningsliv. Det är även viktigt att påtala att det förekommer våld hos samtliga av socialtjänstens målgrupper där exempelvis målgrupperna äldre och funktionsnedsatta måste involveras.

³⁷ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2025.

4. Digitalisering och innovation

Digitalt utanförskap

Sverige är ett digitalt samhälle. Enbart cirka tre procent av de svenska medborgarna över 16 år bedöms leva i digitalt utanförskap. Digitalt utanförskap innebär att de sällan eller aldrig använder internet. Det är främst äldre (födda före 1960-talet) och personer med funktionsnedsättning som inte använder internet. 93 procent av svenskar över 16 år använder internet dagligen.³⁸ Myndigheten för delaktighet har påtalat att digitala lösningar också kan utestänga den som inte kan eller har förmåga att nyttja tekniken på grund av funktionsnedsättning. För att minska digitalt utanförskap för denna målgrupp påtalar myndigheten behov av att digitala lösningar kopplas till stöd och utbildning med analoga alternativ för den som inte kan ta del av digital teknik.³⁹

För att ytterligare tillvarata digitaliseringens möjligheter och samtidigt hantera riskerna behöver dock den digitala kompetensen i samhället öka ytterligare och personer i digitalt utanförskap behöver ges ett bättre stöd för att öka sin kompetens. Detta för att uppnå målet om att alla ska vara digitalt inkluderade som finns i regeringens digitaliseringsstrategi 2025–2030. I budgetpropositionen för 2026 föreslog regeringen att post- och telestyrelsen (PTS) stärks med 25 miljoner årligen 2026-2028 för att motverka digitalt utanförskap. Utifrån detta har PTS fått i uppdrag att samordna och, i dialog med berörda aktörer, främja, stödja och följa arbetet för en ökad digital inkludering och säker användning av digitala tjänster.

Artificiell intelligens (AI)

Automatisering inom socialtjänsten ligger kvar på liknande nivåer som 2022. De flesta områden har vuxit med bara några procentenheter över perioden till 2025 års resultat. Ekonomiskt bistånd var det enskilda område som avvek från trenden och visade en tydlig uppgång under 2025. Totalt har 52 procent av alla kommuner en automatiserad process som del av sitt ekonomiska bistånd i årets mätning.

Artificiell intelligens (AI) blir allt mer avancerad. Den används inom allt fler områden och kan till exempel effektivisera processer och frigöra tid.

Inom socialtjänsten kan AI till exempel användas som stöd i handläggning genom att hämta information från handböcker, riktlinjer, databaser, domar, lagar genom tal-till-text-funktioner

³⁸ Internetstiftelsen, 2025, ”svenskarna och internet”

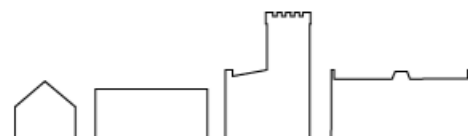
³⁹ www.mfd.se

som möjliggör för socialsekreteraren att fokusera på samtalet med klienten. Andra tänkbara användningsområden är att använda AI för uppföljning och kunskapsgenerering, som stöd i arbetet mot felaktiga utbetalningar eller som en virtuell assistent. Den nya socialtjänstlagens krav på att socialtjänsten ska arbeta kunskapsbaserat och med evidensbaserade metoder kommer sannolikt också att öka användningen av manualbaserade och strukturerade bedömnings- och behandlingsmetoder. Dessa genererar strukturerade data som i sin tur kan ge nya möjligheter att använda AI-verktyg som stöd i bedömningar och beslut.

Möjligheterna är alltså många, men det är viktigt att också vara medveten om de begränsningar som finns. AI bygger på att ett system tränas på stora mängder data för att kunna identifiera mönster och utifrån dessa skapa regler eller prediktioner för att kunna lösa specifika uppgifter. Så kallad smal eller icke-generativ AI används för att lösa enskilda, avgränsade problem, som att sortera eller tolka information eller bildigenkänning. Generativ AI har förmåga att skapa ”nytt” innehåll, till exempel text, bilder eller kod. Gemensamt för all AI är dock att produkten är baserad på det material AI:n har tränats på – inte på egen agens eller medvetande.

I flera kommuner pågår pilotprojekt för att bland annat utforska möjligheter att använda AI för dokumentation och som stöd för medarbetare.

Utvecklingen inom området innebär att det finns stor potential i att använda AI för att förenkla, effektivisera och förbättra kvaliteten i arbetsmoment. Men det finns också betydande risker och begränsningar som måste hanteras för att säkerställa ansvarsfull och etisk användning. Det handlar bland annat om tydlighet kring styrning och ansvar, legalitet, icke-diskriminering och möjlighet att få beslut omprövade, förklarbarhet, mänsklig kontroll och informationssäkerhet. Brister i något led kan få mycket allvarliga konsekvenser, till exempel läckage av känslig data, partiskhet eller brott mot likabehandlingsprincipen. Utveckling och implementering av AI måste därför alltid innefatta noggrann riskanalys, testning och utvärdering.

Välfärdsteknik

Socialstyrelsen publicerade 2015 en definition av termen välfärdsteknik i termbanken:

”Digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller

självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning.”

Samma utgångspunkter som för övriga insatser från hälso- och sjukvården och socialtjänsten gäller för användningen av välfärdsteknik. En välfärdsteknisk produkt kan vara ett hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och en insats enligt socialtjänstlagen (SoL). Vilken lagstiftning som tillämpas beror på vilken insats den enskilde väljer att ansöka om eller vilken huvudman som erbjuder tekniken.

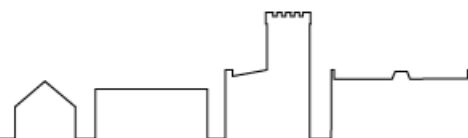
Under 2025 genomförde Socialstyrelsen en uppföljning på kommunernas användande av välfärdsteknik. Resultatet visar att kommunernas användning av välfärdsteknik sedan 2014 ökat. Efter 2021 är dock utvecklingen inte lika tydlig. Socialstyrelsens uppföljning visar att tillgången till välfärdsteknik är ojämlik mellan landets kommuner och att det finns stora skillnader i utbud mellan olika kommuner, dels inom en och samma kommun där vissa målgrupper erbjuds tillgång till teknik, men inte andra. Generellt sett är tillgången till välfärdsteknik betydligt större inom äldreomsorgen än inom funktionshinderområdet.

Socialstyrelsens uppföljning visar att det rapporterade antalet personer som har digital tillsyn, gps-larm och läkemedelsautomater ökar i jämförelse med tidigare år. Trots ökningen är det ändå fråga om få användare. Flera kommuner saknar användare eller har bara en handfull användare, trots att de har angett att tekniken är beslutad, införd och erbjuds till alla i den avsedda målgruppen. Digital tillsyn dagtid har minst antal användare, där drygt hälften av de kommuner som har tekniken helt saknar användare. Inom gps-larm saknas användare i drygt en fjärdedel av kommunerna som erbjuder tekniken. Läkemedelsautomater är den teknik där rapporterade användarna ökar tydligast, både i antal och andel jämfört med förra året.

Socialstyrelsen konstaterar i sin uppföljning att fler kommuner behöver utforma styrande dokument och utveckla ett strukturerat införande av välfärdsteknik som omfattar uppföljning. Vidare bedömer Socialstyrelsen att det finns ett behov av ökat nationellt stöd till kommunerna.

5. Ny lagstiftning

Under 2026 förväntas ett stort antal nya lagförslag träda i kraft som bedöms påverka socialförvaltningen. Förvaltningen behöver ta höjd för konsekvenserna av den nya lagstiftningen.

Ny socialtjänstlag trädde i kraft den 1 juli 2025

Den 1 juli 2025 trädde en ny socialtjänstlag i kraft. Omställningen till den nya lagen kommer att pågå under lång tid då den nya lagen förskriver ett nytt sätt att bedriva socialtjänst på. Intentionen är att socialtjänsten ska arbeta med proaktivt och bedriva ett mer förebyggande arbete för att säkerställa att problem tidigt identifieras och att insatser tidigt sätts in för att inte problemen ska bli större, få mer konsekvenser och i bästa fall avta. Förvaltningen bedriver ett stort omställningsarbete som kommer att pågå under lång tid framöver. Verksamheterna ställer om, nya arbetssätt utvecklas och verksamheten inom socialtjänsten kan på sikt komma att revideras utifrån det utvecklingsarbetet som bedrivs. Utöver omställningsarbetet på förvaltningen bedrivs ett kommunövergripande arbete då frågan är att ställa om till en mer förebyggande och tillgänglig socialtjänst berör hela kommunen.

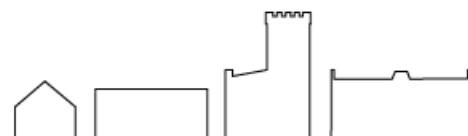
Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg, Prop. 2025/26:15

Den 1 januari 2026 trädde förändringar i socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta (LSS) i kraft. Förändringarna syftar till att skydda enskildas rättigheter och säkerställer kvaliteten inom verksamhet enligt socialtjänstlagen (2025:400) och verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ges utökade möjligheter att ingripa mot verksamheter som inte uppfyller lagstiftningens krav, bl.a. genom att en sanktionsavgift införs i två fall och att olovliga verksamheter omedelbart ska kunna förbjudas. Regeringen föreslår också att tillstånd för verksamheter som varit vilande under en längre period ska kunna återkallas. Ett straffansvar för den som fortsätter att bedriva en verksamhet i strid mot ett förbud enligt LSS föreslås. Det föreslås också att det förtydligas att den lämplighetsprövning som ska göras vid en tillståndsprövning även ska omfatta den juridiska personen. För att stärka IVO:s möjlighet till en effektiv tillsyn föreslår regeringen att kommunerna ska få en utökad anmälningsskyldighet till myndigheten. Anmälningsskyldigheten ska gälla för verksamhet enligt socialtjänstlagen och LSS, både för verksamhet i egen regi och för verksamhet som bedrivs av privata utförare. Regeringen bedömer att den särskilda avgiften för gynnande beslut om insatser som inte verkställs inom skälig tid och rapporteringsintervallet för sådana beslut bör vara kvar och föreslår att den särskilda avgiften ska höjas.

Hälso- och sjukvårdens beredskap, Prop. 2024/25:167

Den 1 januari 2026 trädde förändringar i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ikraft. Förändringarna innebär ett förtydligande av kommuner och regioners skyldigheter att erbjuda vård och hjälpa varandra under fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd.

Förslagen innebär även ett förtydligande av kommuners, regioners och vårdgivares skyldigheter i situationer då ett katastroftillstånd inte upphör trots hjälp. Det föreslås också bestämmelser som tydliggör kommuners och regioners skyldighet att planera för bl.a. händelser som medför ett stort antal skadade och sjuka.

Skärpta regler för villkorlig frigivning, Prop. 2025/26:34

I propositionen föreslår regeringen bland annat att det ska finnas möjlighet att skjuta upp den villkorliga frigivningen om det finns en risk för att den dömda återfaller i allvarlig brottslighet. Vidare ska den andel av strafftiden som måste avtjänas innan villkorlig frigivning kan ske höjs från två tredjedelar till tre fjärdedelar. Det allmänna fängelseminimumet ska höjas till en månad och alla fängelsestraff ska omfattas av systemet med villkorlig frigivning.

Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa, Prop. 2025/26:12

Propositionen innehåller flera förslag som syftar till att stärka barns möjligheter till skydd och stöd från socialnämnden. Anmälningsskyldigheten till socialnämnden för barn som far illa utökas. Innebörden av detta kan bli att socialnämnden erhåller fler anmälningar som behöver bedömas och utredas.

Utökade registerkontroller vid anställning i kommun, Prop. 2025/26:61

Det införs en lag om registerkontroll vid arbete i hemmet åt äldre personer eller vuxna personer med funktionsnedsättning som innebär att kommun som erbjuder en person en anställning för att utföra insatser i hemmet åt äldre personer eller personer med funktionsnedsättning som har fyllt 18 år, får begära att den som erbjuds anställningen visar upp ett utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret. Detsamma gäller vid tilldelning av en sådan uppgift inom ramen för en pågående anställning, ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring. Vidare ges kommuner möjlighet att begära att den som erbjuds anställning till en ledande befattning eller annan befattning som är av väsentlig betydelse för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag visar upp ett utdrag ur belastningsregistret. Lagarna och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2026.

Nya regler för arbetskraftsinvandring, Prop. 2025/26:87

I propositionen lämnas förslag som syftar till att skärpa villkoren för arbetskraftsinvandring samtidigt som invandring av högkvalificerad arbetskraft främjas. Det handlar bl.a. om införande av krav på heltäckande sjukförsäkring och att ett lönekrav införs som villkor för arbetstillstånd. Vissa yrkesgrupper ska dock kunna undantas från lönekravet. Vidare innebär förslaget att vissa yrkesgrupper ska kunna uteslutas från möjligheten att beviljas arbetstillstånd. Arbetstillstånd ska vidare få vägras om arbetsgivaren har blivit påförd vissa sanktioner eller är misstänkt för eller har dömts för vissa brott. Den särskilda avgiften för den

som har en utlänning anställd som inte har rätt att vistas eller arbeta i Sverige höjs och två nya brott, exploatering av utländsk arbetskraft och handel med arbetstillstånd, införs.

Tillståndstiden för EU-blåkort och tillstånd för säsongarbete förlängs och möjligheterna för vissa högkvalificerade utlänningar att ansöka om uppehållstillstånd inifrån Sverige utökas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld, prop. 2025/26:138

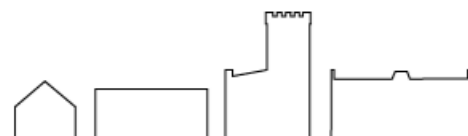
Den 1 juli 2026 föreslås förändringar som innebär att ett nytt brott ska införas i brottsbalken, med beteckningen psykiskt våld. Regleringen innebär att det blir straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Det föreslås även att det ska bli straffbart att utsätta någon för otillbörlig övervakning som är varaktig, om gärningen varit ägnad att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet föreslås vara fängelse i högst fyra år. Det föreslås vidare att brottet psykiskt våld ska kunna ingå som ett led i barnfridsbrott, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. Dessutom föreslås att brottet förolämpning ska kunna ingå som ett led i grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Nästa steg för en god och nära vård, Prop 2025/26:19

Den 1 juli 2026 föreslås förändringar träda i kraft som förtydligar att region och kommun ska samverka med varandra i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården. Vidare föreslås det att ett krav ska införas på att det ska finnas en medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommunen. Det förtydligas även att en medicinsk bedömning av läkare och sjuksköterska vid behov ska erbjudas oavsett tid på dygnet i kommunal hälso- och sjukvård.

Frihetsberövande påföljder för barn och unga, Prop. 2025/26:132

I propositionen föreslår regeringen att barn och unga, i de fall en frihets berövande påföljd inte kan undvikas, ska dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Förslaget innebär att Kriminalvården blir ansvarig för verkställigheten och att sluten ungdomsvård utmönstras ur påföljdssystemet. Barn som döms till fängelse ska som huvudregel placeras på särskilda barn- och ungdomsavdelningar, som ska vara särskilt anpassade utifrån barns behov och rättigheter. Genom att påföljden blir fängelse kommer barn och unga även att omfattas av systemet med villkorlig frigivning och vid övergången från anstalt till frihet kommer de som utgångspunkt att ställas under övervakning i syfte att ge dem det stöd och den kontroll som de behöver. I propositionen föreslås även att verkställighetslagstiftningen i vissa delar ska anpassas utifrån barns särskilda behov och rättigheter. Lagändringarna föreslås, i allt väsentligt, träda i kraft den 1 juli 2026.

Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd, Prop. 2025/26:207

Det införs ett lagstadgat aktivitetskrav som villkor för rätt till försörjningsstöd. Syftet är att motverka utanförskap, införa ett enhetligt reglerat aktivitetskrav och bidra till att ta tillvara arbetskraft. Aktivitetskravet föreslås komplettera andra insatser som deltagande i statlig arbetsmarknadspolitisk verksamhet och utbildningsinsatser. Regeringen föreslår bl.a. att socialnämnden ska vara skyldig att tillhandahålla aktiviteter och att aktivitetskravet ska gälla enskilda som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader.

Aktiviteter ska bidra till att öka den enskildes förmåga att ta ett arbete, öka den enskildes språkliga förutsättningar, förbättra den enskildes förutsättningar att söka arbete eller bestå av arbetsplatsförlagda aktiviteter. Deltagandet ska anpassas efter den enskildes förmåga. Utöver detta lämnas bl.a. förslag om informationsöverföring från socialnämnden till

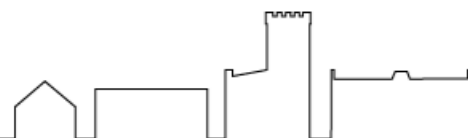
Arbetsförmedlingen avseende enskilda som deltar i aktiviteter. Inspektionen för vård och omsorg ska enligt förslaget besluta om sanktionsavgift för kommunen vid systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet. Bestämmelserna om aktivitetskrav föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Bestämmelsen om att socialnämnden ska begära att den enskilde deltar i aktiviteter ska dock tillämpas första gången på försörjningsstöd som avser oktober 2026.

Reformerat försörjningsstöd – bidragstak och ökade möjligheter till arbete, Prop. 2025/26:201

I propositionen lämnas lagförslag om ett bidragstak som syftar till att öka det ekonomiska utbytet av att gå från försörjningsstöd till arbete. Regeringen föreslår bl.a. att riksnormen ska beräknas utifrån ett referensvärde som baseras på prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Dessutom föreslås vissa ändringar i riksnormens kostnadsposter, begränsningar i möjligheten att lämna försörjningsstöd utöver riksnormen samt att försörjningsstödet för större hushåll ska begränsas. Regeringen föreslår även att den som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom ska lämna läkarintyg för att kunna få försörjningsstöd, att socialnämnden ska få begära att den som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom ska delta i arbetslivsinriktad rehabilitering samt att vissa myndigheter ska vara skyldiga att delta i att ta fram en individuell plan. Utöver detta föreslås att försörjningsstöd till boendekostnader, i de fall bostaden hyrs i andra hand, endast ska få lämnas om det finns nödvändigt samtycke till eller tillstånd för andrahandsupplåtelsen. Vidare föreslår regeringen att ekonomiskt bistånd endast ska ges till personer som vistas lagligen i Sverige. Lagändringarna som innebär att det införs krav på att lämna läkarintyg föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Kvalificering till socialförsäkringen, Prop. 2025/26:136

I propositionen föreslås att det införs ett krav på laglig vistelse för att anses som bosatt i

Sverige enligt socialförsäkringsbalken och därmed försäkrad för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. Vidare föreslås ett krav på kvalificering till vissa bosättningsbaserade förmåner, som kan uppfyllas genom bosättning i Sverige under en tid om fem år inom en ramtid om femton år, eller genom bosättning i Sverige i kombination med inkomster av förvärvsarbete som uppgår till en viss nivå över en viss tid. Det föreslås vidare ett undantag från kravet på kvalificering om det finns synnerliga skäl. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Ett ställföreträdarskap att lita på, Prop. 2025/26:92

Människor som är i behov av en god man eller förvaltare för att sköta sina ekonomiska eller personliga angelägenheter ska kunna lita på att de får den hjälp och det stöd som behövs. Detta förutsätter ett rättssäkert och modernt regelverk där den enskilde sätts i fokus. Regeringen föreslår ett flertal åtgärder som syftar till att stärka den enskilde, som är i behov av en god man eller förvaltares, ställning samt att höja ställföreträdarverksamhetens kvalitet och skapa bättre möjligheter för att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare. Regeringen föreslår att ramarna för ställföreträdarens uppdrag blir tydligare med ett ökat hänsynstagande till den enskildes vilja och ett ökat fokus på den enskildes välbefinnande. Vidare föreslår regeringen att en central statlig myndighet ges ett ansvar på ställföreträdarområdet. Myndigheten kommer att ge tillsynsvägledning och bl.a. kunna tillhandahålla information, meddela föreskrifter och se till att ställföreträdare får utbildning. Regeringen föreslår också att det införs ett nationellt ställföreträdarregister. Registret kommer att underlätta tillsynen av gode män och förvaltare och göra det lättare för ställföreträdare att visa sin behörighet i kon akter med bl.a. myndigheter och banker. Dessutom lämnas förslag för att förbättra överförmyndarnas verksamhet. Överförmyndarna ges också beslutanderätt i alla godmanskapsärenden som inte är tvistiga och möjligheten att utse en anställd ställföreträdare regleras i lag. De flesta av lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid, Prop. 2025/26:190

I propositionen föreslås en ny lag om utredningar för att förebygga suicid. Syftet med de utredningar som genomförs enligt lagen är att förebygga suicid. En nationell utredningsfunktion behövs för att förbättra samhällets lärande om suicid. Den nya lagen innebär att en utredning alltid ska genomföras när ett barn har avlidit i suicid. En utredning får genomföras när en vuxen har avlidit i suicid eller när ett barn eller en vuxen har avlidit och dödssättet är oklart, om en sådan utredning bedöms förebygga suicid. Utredningarna ska genomföras av den myndighet som regeringen bestämmer (utredningsmyndigheten). Utredningsmyndigheten ska i en utredning klarlägga och analysera omständigheter som kan ha inverkat på dödsfallet och analysera åtgärder som vidtagits eller hade kunnat vidtas för att

förebygga dödsfallet. Närstående ska ges möjlighet att bistå med uppgifter när en utredning genomförs om det inte är uppenbart olämpligt. Utredningsmyndigheten ska utifrån utredningar ta fram underlag som syftar till att förebygga suicid. Det föreslås också att vissa myndigheter och yrkesverksamma ska lämna de uppgifter som behövs för en utredning. Vissa statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att biträda utredningsmyndigheten med experter. Tystnadsplikt föreslås gälla för den som medverkat i en utredning. Därutöver föreslås ändringar i andra lagar som rör personuppgiftsbehandling och sekretess. Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 2 juli 2026.

Ett språkkrav inom äldreomsorgen, Prop. 2025/26:93

I propositionen föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2025:400) som innebär att det införs en skyldighet för den som bedriver verksamhet inom socialtjänstens omsorg om äldre personer att arbeta för att den personal som genomför insatser i sådan omsorg har de kunskaper i svenska som är relevanta för att genomföra insatserna. Vidare föreslås att det ska införas ett bemyndigande i socialtjänstlagen för regeringen att meddela föreskrifter om den kunskapsnivå i svenska som är relevant för att genomföra insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående, Prop. 2025/26:60

I propositionen föreslås ändringar i socialtjänstlagen (2025:400). Den som bor i särskilt boende för äldre ska erbjudas en fast omsorgskontakt, om det inte bedöms vara uppenbart att behov saknas. Stödet till den som vårdar eller stöder en närstående tydliggörs på så sätt att socialnämnden ska erbjuda information och vägledning. Socialnämnden ska erbjuda en stödkontakt till den som vårdar eller stöder en närstående. Stödkontakten ska tillgodose den enskildes behov av information och vägledning samt stöd med att planera åtgärder som kan behöva vidtas. Socialnämndens ansvar för ett barn som har behov av stöd med anledning av att en närstående t.ex. är allvarligt sjuk eller oväntat avlider, tydliggörs. I hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och patientsäkerhetslagen (2010:659) tydliggörs vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för att stödja barn när barnets förälder, eller någon annan vuxen som barnet bor tillsammans med, t.ex. har en allvarlig fysisk sjukdom eller oväntat avlider. Ansvaret ska även omfatta situationen när ett barns syskon exempelvis är allvarligt sjukt. Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ändras på så sätt att insatsen avlösarservice inte längre behöver utföras i hemmet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Lokala förutsättningar

6. Vad tycker Danderyds kommuninvånare om socialtjänsten?

Nationella brukarundersökningen inom individ- och familjeomsorgen⁴⁰

Individ och familjeomsorgen i Danderyds kommun uppnår ett helhetsresultat på 90 procent där särskilt områdena *att få kontakt (100 procent)*, *tydlig information (98 procent)* och *visad förståelse (98 procent)* utmärker sig positivt. Jämfört med övriga kommuner i Stockholms län placerar sig Danderyds kommun runt genomsnittet. När det gäller upplevelsen av *förbättrad situation* uppgår 78 procent att kontakten med socialtjänsten har bidragit till en positiv förändring, vilket är den lägsta andelen inom helhetsbedömningen.

Mellan år 2024 och 2025 har resultaten förbättrats inom samtliga områden, där de största positiva förändringarna gäller *att få kontakt*, möjlighet att *påverka hjälp* samt upplevelsen av *förbättrad situation*. År 2025 var svarsfrekvensen 44 procent och har ökat något jämfört med tidigare år vilket placerar Danderyd något under genomsnittet jämfört med övriga kommuner i länet.

Vårdnadshavare

Ur vårdnadshavarnas perspektiv har barn- och ungdomsvården gjort en tydlig förbättring. Helhetsbedömningen ökar från 76 procent till 95 procent från år 2024 till 2025. Samtliga områden visar förbättrade resultat förutom *inflytande*, som minskar något från 94 procent till 92 procent. Tydligast förbättring syns inom möjligheten att *påverka hjälp* och upplevelsen av *förbättrad situation*.

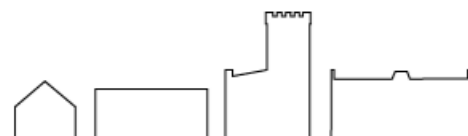
Missbruksvård

Missbruksvården visar ett svagare resultat jämfört med föregående år där helhetsbedömningen sjunker från 100 procent till 88 procent, främst på grund av en nedgång i området *påverka hjälp* som minskar från 91 procent till 88 procent.

Ekonomiskt bistånd

Inom ekonomiskt bistånd syns en nedåtgående trend i helhetsbedömningen från år 2023 till 2025. Det senaste året minskar helhetsresultatet från 93 procent till 85 procent, vilket placerar

⁴⁰ Underlaget är inhämtat från Kolada där de årliga brukarbedömningarna publiceras. Resultaten baseras på en enkät som erbjuds alla som haft kontakt med individ- och familjeomsorgen under insamlingsperioden.

Danderyd lägre än genomsnittet jämfört med övriga Stockholmskommuner. Samtidigt förbättras resultatet inom samtliga områden från 2024 till 2025 - med undantag för upplevd *förbättrad situation*, som sjunker från 85 procent till 78 procent. År 2025 var svarsfrekvensen 61 procent, vilket placerar Danderyds kommun runt genomsnittet jämfört med övriga kommuner i länet.

Nationella brukarundersökningen inom äldreomsorg⁴¹

Hemtjänst

I Danderyds kommun var det 51,4 procent som besvarade enkäten av antalet personer som har pågående insatser av en hemtjänstutförare. 71 procent var kvinnor och majoriteten av de som svarade (52 procent) var mellan 85–94 år. I Danderyd finns fyra hemtjänstutförare som samtliga drivs i privat regi.

De äldre som har hemtjänst i Danderyds kommun är nöjda med sin hemtjänst, 85 procent. Styrkan i kommunen ligger på hemtjänstens bemötande där 97 procent upplever att de får ett bra bemötande av personalen. På frågorna om *hemtjänsten har tillräcklig tid för sitt arbete*, om *personalen kommer på avtalad tid* samt om *personalen utför sina arbetsuppgifter bra* ligger Danderyd på ett snitt om 85 procent, detta är över snittet i landet som är på cirka 81 procent.

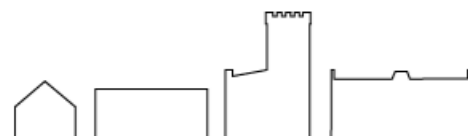
Det finns även vissa områden med utvecklingspotential, de äldre som har hemtjänst upplever fortsatt att de inte träffar sin fasta omsorgskontakt regelbundet. De äldre upplever även att de inte får information om tillfälliga förändringar i så hög utsträckning, 66 procent. Dock redovisar kommunen ett högre resultat än riket i frågan som har ett snitt om 51 procent.

Särskilt boende

Av de tillfrågade äldre som bor på särskilt boende i Danderyds kommun är det cirka 46 procent som besvarat enkäten. Av de som besvarat enkäten var 90 procent var 80 år eller äldre.

Danderyds särskilda boenden uppvisar överlag goda resultat, med flera områden som förbättrats sedan föregående år och där kommunen ligger över rikssnittet. Bemötandet från personalen har minskat något, från 95 procent till 93 procent, men nivån är fortsatt hög och över rikssnittet. Det tyder på att personalen i stor utsträckning upplevs som respektfull och

⁴¹ Underlaget är inhämtat från resultatet av Socialstyrelsens undersökning ”Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?” 2025. Undersökningen skickas ut till de personer som är 65 år och äldre som har antingen hemtjänst eller bor på ett särskilt boende.

vänlig, vilket bidrar till trygghet och förtroende i omsorgen. Språklig kompetens har förbättrats markant, från 77 procent till 84 procent, och ligger nu över rikssnittet. Detta visar att kommunikationen mellan personal och boende fungerar bättre och att risken för missförstånd minskar. Även nöjdheten med aktiviteter har ökat tydligt, från 55 procent till 70 procent, vilket placerar Danderyd över rikssnittet och indikerar att satsningar på ett mer meningsfullt aktivitetsutbud har gett resultat.

Samtidigt finns utvecklingsområden som behöver fortsatt fokus. Nöjdheten med information om tillfälliga förändringar har minskat något, från 43 procent till 42 procent, och ligger under rikssnittet. Detta pekar på behovet av att stärka rutinerna för att informera boende i god tid för att öka delaktighet och trygghet. Möjligheten att komma utomhus har också minskat, från 63 procent till 60 procent, även om resultatet fortfarande ligger i nivå med rikssnittet. Eftersom utevistelse är viktig för både välbefinnande och livskvalitet bör området prioriteras i det fortsatta utvecklingsarbetet. Trivseln i utomhusmiljön har sjunkit från 83 procent till 75 procent, men ligger fortsatt över rikssnittet. Nedgången kan bero på förändringar i närmiljön eller ökade förväntningar och behöver analyseras vidare.

Nationella brukarundersökningen inom funktionshinderomsorgen⁴²

Brukarundersökningarna inom funktionshinderområdet visar att kvaliteten i Danderyds verksamheter generellt bedöms som god, men att resultaten varierar mellan boendeformer och insatser. 91 procent av brukarna i LSS bostäder är nöjda, vilket placerar Danderyd på en tredje plats bland kommunerna i Stockholms län. 100 procent av brukarna i servicebostäderna LSS har deltagit i undersökningen och särskilt positivt är att 95 procent upplever att personalen bryr sig.

Den övergripande trenden är stabil, med det finns också tydliga signaler om behov av förbättringar inom vissa områden, exempelvis inom kommunikation och bemötande, individuellt anpassat stöd och inflytande, tydlighet i uppdrag, genomförandeplaner och personalkontinuitet. Kvinnorna är mer missnöjda än männen på de flesta områden.

Verksamheterna har påbörjat eller upprättat handlingsplaner, med fokus på stärkt delaktighet, förbättrad kommunikation, tydligare arbetssätt och utvecklade rutiner. Sammanfattningsvis finns goda förutsättningar för förbättringsarbete, där brukarnas röster ger en viktig vägledning i fortsatt kvalitetsutveckling.

⁴² Underlaget är inhämtat från Kolada där de årliga brukarbedömningarna publiceras. Resultaten baseras på en enkät som erbjuds alla som haft kontakt med funktionshinderomsorgen

Boende LSS totalt

Resultaten på de nationella brukarundersökningarna har varit relativt stabila för de LSS bostäder som har deltagit i undersökningen under de senaste fem åren. En något uppåtgående trend har noterats under de senaste två åren och resultaten för 2025 visar att 91 procent av brukarna i våra LSS bostäder är nöjda. Danderyd ligger på en tredje plats i jämförelse med övriga kommuner i Stockholms län.

Brukarna i gruppboendena är något nöjdare än brukarna i serviceboendena, resultaten ligger på 93 procent i gruppboenden jämfört med 89 procent i serviceboenden.

En indelning mellan män och kvinnor visar dock att kvinnorna upplever mer otrygghet. 79 procent av kvinnorna upplever att de är trygga med sin personal jämfört med 100 procent av männen.

Gruppboenden LSS

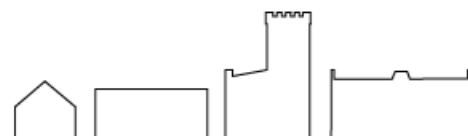
Resultaten får tolkas med försiktighet då det handlar om relativt få personer som har förmågan att besvara enkäterna i gruppboenden LSS. Svarsfrekvensen ligger på 54 procent (15 personer) för 2025 och har minskat något jämfört med tidigare år.

Svarsfrekvensen ligger långt under genomsnittet nationellt och Danderyd ligger på näst sista plats i jämförelse med Stockholms läns kommuner.

En analys av svaren på de nio enkätfrågorna visar mycket goda resultat generellt och samtliga brukare som har besvarat enkäten vet vem de ska kontakta om något inte fungerar. Dock är det bara 79 procent av de svarande som anser att de får den hjälp de vill ha. På denna fråga ligger Danderyd på 18 plats bland de 24 kommuner som ingår i Stockholms län.

En indelning mellan kvinnor och män visar att männen är mycket mer missnöjda än kvinnorna på frågan om man får den hjälp man vill ha och Danderyd ligger sist i jämförelse med övriga kommuner i Stockholms län. Fler män än kvinnor anser att personalen inte bryr sig samt att de inte har inflytande över sina insatser. På övriga frågor är det tvärtom, det är fler kvinnor som inte känner sig trygga, inte trivs i sina hem och anser att kommunikationen med personalen brister.

Det individuellt anpassade stödet är grundbulten i LSS lagstiftningen och därför är frågan om ”rätt” stöd en utvecklingsfråga generellt. Verksamheterna kommer att arbeta med att öka de enskildas delaktighet, säkerställa att genomförandeplanerna speglar de enskildes egna önskemål och mål samt utveckla arbetet med bemötande och alternativa sätt att kommunicera.

Servicebostäderna LSS

Svarsfrekvensen har legat högt under de senaste 5 åren och ligger på 100 procent för 2025, Danderyd ligger i topp jämfört med övriga kommuner inom Stockholms län.

Svaren på enkätfrågorna visar en övergripande förbättring jämfört med tidigare år och Danderyd ligger högre än det nationella genomsnittet på 6 av 9 frågor. 95 procent av brukarna i våra servicebostäder trivs med personalen och anser att personalen bryr sig. Däremot är det bara 74 procent som anser att personalen förstår brukaren. Övriga frågor där Danderyd ligger under det nationella genomsnittet är frågan om brukaren får bestämma om saker som är viktiga hemma (89 procent) och frågan om brukaren vet vem hen ska kontakta när något är dåligt hemma (84 procent).

En analys av svaren indelad på kön visar att kvinnorna är markant mer missnöjda än männen på samtliga områden. De största skillnaderna finns på frågorna om att få den hjälp man vill ha, om personalen bryr sig, tryggheten med personalen, att man känner sig otrygg hemma och allra störst är skillnaden på frågan om man vet vem man ska kontakta om något är dåligt hemma.

Boende med särskild service – SoL, inriktning socialpsykiatri

Svarsfrekvensen är 83 procent men det handlar enbart om 10 personer som har svarat. På grund av det låga antalet svarande har resultaten inte kunnat redovisas könsindelade.

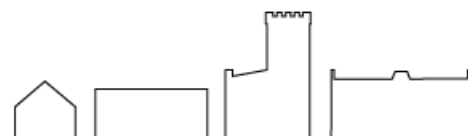
Svaren på frågorna har varierat under åren och det går inte att visa på en tydlig trend, dock visar svaren en klar försämring jämfört med tidigare år på samtliga områden utom att 100 procent av brukarna vet vem de ska kontakta om något är dåligt. En fråga som utmärker sig är frågan om personalen pratar så att brukaren förstår, där ligger Danderyd på 60 procent, långt under det nationella genomsnittet.

Verksamheterna har lämnat in handlingsplaner för att sätta in lämpliga åtgärder. Målen är bland annat att säkerställa att kommunikationen förbättras, att öka upplevelsen av delaktighet och inflytande över vardagen, att öka känslan av trygghet och utveckla ett systematiskt arbetssätt för att förbättra verksamheterna och förstå bakgrunden till de låga resultaten.

Boendestöd SoL (brukare inom LSS och socialpsykiatri)

Svarsfrekvensen är 47 procent, motsvarar 53 brukare. En klar ökning av svarsfrekvensen jämfört med tidigare år, dock en låg svarsfrekvens i nationell jämförelse.

Svaren på frågorna visar en viss stabilitet över åren men en viss förbättring jämfört med 2 år sedan.

På frågan om brukaren får bestämma om saker som är viktiga ligger Danderyd över det nationella genomsnittet med 96 procent ja-svar. 83 procent ja-svar på frågan om brukaren får den hjälp hen vill ha gör dock att Danderyd ligger på plats 20 av 23 kommuner i Stockholms län.

Kvinnorna är genomgående mer missnöjda än männen på samtliga områden. Medan 100 procent av de svarande männen anser att de får den hjälp de vill ha så är det bara 69 procent av kvinnorna som anser detsamma. Fler kvinnor än män anser att de inte är förstådda av personalen, att de inte upplever att personalen bryr sig och att de inte känner sig trygga med sin personal.

Utföraren anser att en tänkbar åtgärd för frågan om personen får rätt hjälp skulle kunna vara att tydligare specificera i uppdraget vad som ingår i insatsen. En förbättring av personalkontinuiteten och bättre introduktion av vikarier kan också vara faktorer som påverkar upplevelsen av att få rätt hjälp. En tydligare koppling mellan uppdrag och genomförandeplan kan också bidra till en förståelse av vad som är rätt hjälp för personen.

Brukarna som även har en LSS tillhörighet är något mer missnöjda när det gäller personalens omtanke medan brukarna som tillhör socialpsykiatri är mer missnöjda med kommunikationen. Utföraren upprättar en handlingsplan utifrån resultaten från brukarundersökningen och kommer att jobba aktivt med samtliga områden.

Myndighet inom funktionshinderområdet

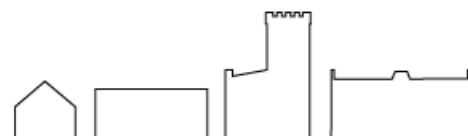
Svarsfrekvensen ligger på 52 procent (27 personer), Danderyd ligger något under genomsnittet jämfört med övriga kommuner som har genomfört denna undersökning.

Det finns inga egna tidigare resultat att jämföra med då det var första gången som Danderyd deltog i denna undersökning.

Över 90 procent av brukarna bedömer att kommunikationen med handläggaren har fungerat bra och Danderyd ligger ungefär i mitten jämfört med övriga kommuner som har genomfört undersökningen. Danderyd befinner sig ungefär i mitten även på frågor om informationen som har lämnats till brukarna inför möten, att brukarna fick säga det som var viktigt på mötet samt att brukaren vet hur hen kommer i kontakt med sin handläggare.

Däremot visar svaren att cirka 50 procent av brukarna inte vet vem som ska kontaktas ifall de anser att mötet med handläggaren var dåligt.

På frågan om vad brukaren tyckte om mötet med sin handläggare är 76 procent nöjda. I jämförelse med övriga 14 kommuner inom Stockholms län som har deltagit i undersökningen är siffran dock låg. Danderyd ligger på plats 13 av 15 kommuner.

Kvinnorna upplever generellt en bättre kontakt med sin handläggare på de flesta områden. Störst är skillnaden på frågan om man vet vem man ska vända sig till om något är dåligt i mötet med handläggaren, 23 procent av männen har svarat ja jämfört med 82 procent av kvinnorna.

Viss skillnad kan också ses mellan LSS och socialpsykiatri när det gäller nöjdheten med mötet med sin handläggare. Brukarna inom LSS var mindre nöjda jämfört med socialpsykiatri. Det kan finnas flera tänkbara förklaringar, exempelvis att många möten inom LSS kan handla om förändringar som upplevs på ett negativt sätt men resultatet visar på att det finns ett stort utrymme för förbättring.

En förbättring som verksamheten ansåg kunde genomföras omgående är att få in en rutin för att fråga hur personen vill bli kontaktad och även informera om att personen får bjuda andra med till mötet med handläggaren.

Tillgänglighetsanalys inom Danderyds kommun

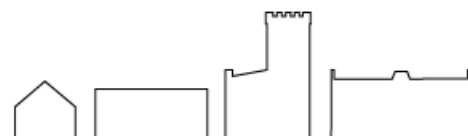
Kommunens kontaktcenter sammanställer antalet ärenden som inkommer till kommunen. Under en begränsad mätperiod 2025 registrerade kommunens kontaktcenter inkommande ärenden till kommunen som helhet. Socialförvaltningen stod då för cirka 24 procent av ärendena, motsvarande 1 304 ärenden, vilket gjorde förvaltningen till den mest kontaktintensiva i kommunen under perioden.

Frågor om familjerätt och äldreomsorg utgör merparten av alla ärenden

Kontaktcenters helårsanalys för 2025 visar att totalt 5 884 ärenden inkom till socialförvaltningen under perioden. Majoriteten av dessa ärenden gällde frågor om familjerätt och äldreomsorg, men ett stort antal ärenden skickades också vidare till registraturet.

Ärenden kopplade till familjerätt står sammantaget för en betydande del av det totala inflödet. Den största kategorin är boende, umgänge och vårdnad (777 ärenden, 13,2 procent). Därtill kommer bland annat samarbetssamtal (347 ärenden, 5,9 procent), skilsmässa och separation (236 ärenden, 4,0 procent), övriga familjerättsärenden (235 ärenden, 4,0 procent), informationssamtal (153 ärenden, 2,6 procent) samt faderskap och föräldraskap (103 ärenden, 1,8 procent).

Inom äldreomsorgen rör många frågor kategorierna övrigt – äldre (676 ärenden, 11,5 procent) samt matdistribution inom hemtjänst (578 ärenden, 9,8 procent). Därtill kommer ärenden kopplade till ansökan, ändringar och regler inom hemtjänst (247 ärenden, 4,2 procent) samt övriga hemtjänstärenden (102 ärenden, 1,7 procent).

En relativt stor del av de registrerade ärendena skickades vidare till registraturet. Totalt omfattar kategorin registratur (627 ärenden, 10,7 procent), postlistan (264 ärenden, 4,5 procent) samt begäran om allmän handling (114 ärenden, 1,9 procent).

Inom vuxenområdet utgör försörjningsstöd (375 ärenden, 6,4 procent) den största kategorin, följt av LSS (136 ärenden, 2,3 procent).

Telefon och e-post är de huvudsakliga kontaktvägarna

Telefon och e-post utgör de huvudsakliga kontaktvägarna och står tillsammans för nära 88 procent av alla inkomna ärenden till socialförvaltningen via kontaktcenter. Under 2025 inkom 46 procent via telefon (2 723 ärenden) och 42 procent via e-post (2 452 ärenden). Personliga besök och ärenden som inkom via digitala kanaler såsom e-tjänster och Danderydsappen stod för cirka 6 procent vardera (370 ärenden respektive 334 ärenden).

Den höga andelen telefon- och e-postkontakter indikerar ett behov av direktkontakt med förvaltningen, vilket är naturligt mot bakgrund av socialförvaltningens uppdrag. De personer som kontaktar förvaltningen kan sannolikt befinnas i situationer där behovet av personlig kontakt, möjlighet att ställa frågor och få vägledning är stort.

Kontaktcenters analys av inkommande telefonsamtal under 2025 visar att frågor som rör äldreomsorg och färdtjänst utgör en majoritet av samtalen. Detta indikerar att de som har behov av att få stöd och information inom dessa områden har ett större behov av att ringa till förvaltningen än andra kundgrupper.

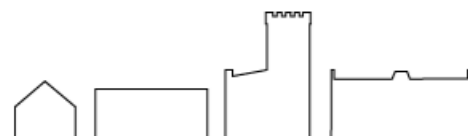
Att majoriteten av alla ärenden inkommer via telefon och e-post och inte via digitala kanaler innebär ökad manuell hantering och fördelning av ärenden. Ett utvecklingsområde framåt är därför att tydliggöra och effektivisera den interna hanteringen av ärenden från kontaktcenter till socialförvaltningens verksamheter, för att underlätta handläggningen och säkerställa att rätt ärende når rätt funktion.

Kundnöjdhet

Kontaktcenters kundnöjdhetsmätning för 2025 visar att kontakten med socialförvaltningen generellt bedöms som positiv, då de flesta verksamhetsområden ligger kring betygsnivåerna 3,0–3,3 på en femgradig skala.

Sammanställning och analys av synpunkter, klagomål och lex Sarah 2025

Förvaltningen sammanställer årligen inkomna synpunkter, klagomål och ärenden som rapporterats enligt bestämmelserna om lex Sarah inom utförarverksamheten i privat och egen regi inom äldreomsorg och LSS. Nedan följer en analys av inkomna ärenden inom äldreomsorg, LSS samt av rapporter enligt lex Sarah under 2025. Analysen avslutas med en

samlad bedömning av identifierade utvecklingsområden.

Inom äldreomsorgen hanterades 54 synpunkter eller klagomål under året, varav ett ärende utretts enligt lex Sarah och en vårdskadeanmälan har upprättats.

Den genomsnittliga handläggningstiden per ärende uppgick till 22 dagar, där den kortaste handläggningstiden var en dag och den längsta uppgick till 103 dagar.

Flest synpunkter avsåg särskilt boende (23) och hemtjänst (20). Övriga ärenden fördelade sig på natt- och larmpatrull (4), korttidsboende (3), internservice (3) och trygghetslarm (1). Åtta ärenden avsåg insatser i egen regi (natt- och larmpatrullen, internservice och trygghetslarm).

Synpunkterna rörde främst brister i trygghet, kontinuitet och tillgänglighet (22), brister i bemötande (12) och utebliven insats (10 stycken). Återkommande synpunkter gäller långa svarstider på larm, uteblivna besök och bristande personalkontinuitet. Språkförbistringar och bristande bemötande förekommer i flera ärenden. Synpunkter har framförts gällande boendemiljön tex bristande städning, trasiga dörrar samt temperaturproblem.

Inom LSS hanterades 11 synpunkter och klagomål under året. Tre av dessa har blivit föremål för en utredning enligt bestämmelserna om Lex Sarah. Även om antalet ärenden inom LSS är färre än inom äldreomsorg visar analysen att dessa ärenden ofta varit mer komplexa till sin karaktär.

Den genomsnittliga handläggningstiden var 18 dagar, där den kortaste handläggningstiden var två dagar och den längsta uppgick till 28 dagar.

Flest klagomål avsåg gruppboende (5). Övriga ärenden fördelade sig på daglig verksamhet (2), barnboende (2), serviceboende (1) och bostad med särskild service (1).

Klagomålen rörde huvudsakligen brister i omvårdnad och medicinering (4).

Lex Sarah

Förvaltningens har under 2025 upprättat åtta rapporter enligt bestämmelserna om lex Sarah, varav ett ärende har anmälts till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Tre av dessa ärenden har uppmärksammats genom förvaltningens synpunkt- och klagomålshantering. Fyra händelser avser insatser enligt SoL och fyra händelser avser insatser enligt LSS. Händelserna har inträffat inom särskilt boende (2), daglig verksamhet (2) och hemtjänst (2) gruppboende (1) samt barnboende (1).

Utvecklingsområden

Syftet med att hantera och analysera synpunkter, klagomål och avvikelser är att identifiera

riskområden och utvecklingsbehov samt skapa underlag för förbättringsåtgärder. Analysen av 2025 års underlag visar att förvaltningens arbete med synpunkter, klagomål och avvikelser behöver stärkas för att bättre fungera som ett stöd i det systematiska kvalitetsarbetet, såväl inom avdelningarna som förvaltningsövergripande. Att stärka arbetet med synpunkter, klagomål och avvikelser är också ett prioriterat område under 2026, för att bidra till målet om lätt tillgängliga insatser av hög kvalitet.

Det förvaltningsövergripande arbetet med sammanställning och analys av synpunkter, klagomål och avvikelser behöver breddas till att omfatta även avdelningen för äldre, familjeavdelning och vuxenavdelningen. Detta då en mer samlad analys skapar bättre förutsättningar för helhetssyn, lärande och strategisk styrning.

Flera av de förbättringsområden som framkommer i 2025 års analys identifierades även fram i den översyn av förvaltningens synpunkts- och klagomålshantering som genomfördes 2022. Det gäller framför allt behov av att öka kunskapen om synpunkter, klagomål och avvikelser i organisationen samt att tydliggöra roller och ansvar i processen för att säkerställa en systematisk hantering.

I översynen lyfts också behov av ökad transparens i arbetet. Detta då information som framkommer i hanteringen ofta kan ge indikationer för var tillsyn och uppföljning kan behövas. Ytterligare förbättringsområden är att minska ledtiderna från att ett klagomål inkommer tills att ärendet är avslutat, att tydliggöra ingångarna för inkommande klagomål samt att fastställa var och hur klagomål ska tas emot. En mer strukturerad och samordnad mottagning minskar risken för att ärenden förbises och bidrar till ökad rättssäkerhet.

Analysen visar även behov av förbättrad dokumentation och återkoppling. Flera ärenden indikerar brister i kommunikationen, både internt och gentemot den som lämnat synpunkten. En stärkt återkopplingsprocess är central för att öka förtroendet för förvaltningen, främja det interna lärande och bidra till en långsiktig och hållbar kvalitetsutveckling.

Brukardialog för att synliggöra äldres behov om kommunikation och information från socialförvaltningen

Under hösten 2025 genomförde socialförvaltningen en brukardialog riktad till kommuninvånare som är 65 år och äldre. Brukardialogen genomfördes i form av en enkät i samband med seniordagen i november. Syftet var att få en samlad bild av hur äldre invånare vill ha kontakt med socialförvaltningen, hur de föredrar att ta emot information samt vad som är viktigt i kontakten med socialförvaltningen. Resultatet används underlag i det fortsatta arbetet mot en lätt tillgänglig socialtjänst.

Så här genomfördes undersökningen

Enkäten spreds i pappersform på olika platser i kommunen, exempelvis på kontaktcenter, biblioteken, Kevinge seniorcenter och vid seniorträffar. Den fanns även tillgänglig digitalt via kommunens webbplats och sociala medier. Totalt inkom 150 svar. Majoriteten av de svarande var i åldern 71–80 år (53 procent), följt av åldersgruppen 81–90 år (26 procent). Kvinnor utgjorde 70 procent av deltagarna. En tredjedel av de svarande (32 procent) hade tidigare haft kontakt med socialförvaltningen och 14 procent uppgav att de hade någon form av pågående stödinsats från socialförvaltningen.

Kontaktvägar och informationskanaler

Sammantaget visar resultatet att flera parallella kommunikationsvägar behöver finnas för att möta olika behov och förutsättningar. Detta då föredragna kontaktvägar och informationskanaler varierar mellan olika grupper. Personer i åldern 65–70 år använder och föredrar i högre grad kommunens webbplats jämfört med äldre åldersgrupper. Män uttrycker generellt en större preferens för digital kontakt än kvinnor. Samtidigt framgår det att traditionella kanaler fortsatt är viktiga. Brevutskick är den mest efterfrågade informationskanalen (46 procent), följt av webbplatsen (23 procent) och personliga möten (17 procent). Vid direktkontakt med socialförvaltningen föredras telefon (40 procent), därefter e-post (31 procent) och fysiska besök (16 procent).

Utmaningar i kontakten med socialförvaltningen

När det gäller förståelsen av information visar resultatet på ett behov av tydligare information och ett enklare språk. 10 procent av de svarande uppger att det ibland eller ofta är svårt att förstå den information som socialförvaltningen ger. Bland personer med pågående stöd är motsvarande andel högre, 29 procent. De svårigheter som beskrivs handlar främst om krångligt språk, komplicerad information och bristande tydlighet. 12 procent uppger att de inte vet vem de ska vända sig till, vilket försvårar kontakten.

Önskemål om stöd och information

I undersökningen ställdes frågor om vilket typ av stöd som efterfrågas utan behovsprövning och vilken typ av information de äldre vill ha. Resultatet visar att det finns vissa önskemål om stöd och information. Det stöd som främst efterfrågas utan biståndsbeslut är rådgivning (15 procent). Fler önskar information inom områden som ofrivillig ensamhet (10 procent), kontakt med volontärverksamhet (6 procent) och psykisk hälsa (5 procent). Samtidigt uppger en majoritet (75 procent) att de inte vet vilket informationsbehov de har, vilket kan tolkas som att det finns behov av att nå ut med information om vad socialförvaltningen kan erbjuda.

Kommande utvecklingsarbete utifrån resultatet

Resultaten från brukarundersökningen kommer att tas med i socialförvaltningens fortsatta utvecklingsarbete. Det omfattar bland annat en översyn av informationen på kommunens webbplats för att öka tydligheten, löpande förbättringar av innehåll i utskick och broschyrer samt utveckling av hur beslut kommuniceras. Arbetet innefattar även en fortsatt satsning på flera kommunikationskanaler och insatser för att förbättra tillgängligheten.